

FRAZEMI

vremensko trajanje aktivnosti	vrijeme ostvarivanja	sredstva, pomagala, alati
6 sati		udžbenik <i>Naš hrvatski 8</i> , radna bilježnica <i>Naš hrvatski 8</i> , nastavni listići, DDS, digitalni alati, tablet

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI na razini aktivnosti

- objasniti preneseno značenje frazema
- objasniti osnovno obilježje frazema
- prepoznati frazeme u rečenici
- razlikovati frazeme prema podrijetlu
- povezivati frazemske sinonime i frazemske antonime
- prikladno rabiti frazeme u rečenici
- uvrstiti frazeme u rečenicu
- objašnjavati značenje frazema
- pantomimom prikazati frazeme
- napisati tekst primjenjujući znanje o frazemima
- rješavati zadatke na izlaznoj kartici

OPIS AKTIVNOSTI

1. aktivnost – Pomiješaj – zaustavi – spari

Učenici oblikuju vanjski i unutarnji krug od jednakog broja učenika (mogu se oblikovati i dva kruga). Na učiteljev znak krugovi rotiraju u suprotnim smjerovima i na učiteljev STOP učenici se zaustave i jedan učenik iz unutarnjeg kruga par je u učeniku koji stoji nasuprot iz vanjskoga kruga. Učitelj zadaje frazem i učenici u paru objašnjavaju značenje frazema. Učitelj prozove jedan par koji objašnjava značenje frazema. Nakon toga učitelj zadaje novi frazem.

Primjer frazema: glava u oblacima, spavati kao top, imati pune ruke posla, pričati kao navijen, ići glavom kroza zid, imati bube u glavi

2. aktivnost – Jedan prezentira, drugi dopunjuje

1. etapa: Učenici samostalno istražuju udžbeničku jedinicu *Frazemi* prema smjernicama:

a) Što su frazemi?

b) Koje je osnovno obilježje frazema i frazemskih rečenica? Može li se mijenjati redoslijed riječi u frazemskoj vezi ili u frazemskoj rečenici? Objasni na primjeru.

c) Objasni preneseno značenje 5 primjera frazema.

2. etapa: Kada završe istraživanje, ispričaju svome paru što su naučili. Kako učenik koji sluša, poznaje sadržaj, odmah može dati povratnu informaciju. Nakon što poslušaju jedan drugoga / jedna drugu, zajednički dopunjavaju bilješke.

3. etapa: Slušam i govorim: Učenici poslušaju o frazemima i dopunjavaju svoje bilješke ako je potrebno. (dostupno na e-sferi uz udžbenik *Naš hrvatski 8 – Slušam i govorim*)

4. etapa: Učenici izlažu što su naučili.

3. aktivnost – Podrijetlo frazema (dostupno na e-sferi uz udžbenik *Naš hrvatski 8 – Slušam i govorim*)

a) Učenici čitaju predložak Podrijetlo frazema i objašnjavaju značenje frazema.

b) učenici odabiru tri frazema i sastavljaju rečenice u kojima će upotrijebiti odabrane frazeme.

c) Predstavljanje odabranih frazema.

4. aktivnost – Razvrstavam frazeme po podrijetlu (radna bilježnica *Naš hrvatski 8, 6. zadatak*)

Učenik razvrstava frazeme po podrijetlu na povijesne, sportske, matematičke i izvorno hrvatske frazeme.

Učenik objašnjava značenje zadanih frazema.

5. aktivnost – Frazemski sinonimi i frazemski antonimi (radna bilježnica *Naš hrvatski 8, 7. i 8. zadatak*)

Učenik rješava zadatke iz radne bilježnice.

6. aktivnost: Dopunjavam rečenice frazemima (dostupno na e-sferi uz udžbenik *Naš hrvatski 8 – Ponavljam*)

Učenik dopunjava zadane rečenice frazemima.

7. aktivnost: Provjeravam što znam (dostupno na e-sferi uz udžbenik *Naš hrvatski 8 – Ponavljam*)

Učenik rješava 2 izazova. Prvi izazov je spajanje frazema s njihovim značenjem i drugi je izazov dopunjavanje frazema nazivima životinja.

8. aktivnost: **Tko sam ja?**

Učenici pišu na papirić jedan frazem kojim će se predstaviti. Sve listiće stavljaju u jednu kutiju. Učenici izvlače listić na kojem je napisan frazem i prema značenju frazema pogađa koji je to učenik.

9. aktivnost: **Istražujem značenje frazema – nastavni listići**

Učenici su podijeljeni u skupine. Svaka skupina predstavlja zadane frazeme.

1. Povijesni frazemi
2. Crna ovca, bijela vrana, rijetka ptica
3. Životinje u frazemima
4. Biblijski frazemi

10. aktivnost: **Pantomima – nastavi listić**

Učenici po skupinama izvlače nastavni listić s uputama o prikazivanju frazema pantomimom. Frazemi koje trebaju prikazati pantomimom vezani su uz pojmove *noga, ruka, jezik, srce i glava*.

Cilj je prikazati značenje frazema. U prikazivanju frazema pantomimom mogu se izmjenjivati članovi skupine prema osobnim sklonostima i dogovoru.

11. aktivnost: **Autorski stolac - Sat ponavljanja o frazemima** (radna bilježnica *Naš hrvatski 8, 10. zadatak*)

Učenik piše sastavak o satu ponavljanja udžbeničke jedinice Frazemi koristeći se frazemima.

Učenik čita sastavak, ostali učenici zapisuju frazeme iz sastavka. Pobjednik je onaj učenik koji je smisljeno upotrijebio najviše frazema.

12. aktivnost: **Istražujem frazeme na mrežnoj stranici** (radna bilježnica *Naš hrvatski 8, 11. zadatak*)

Učenik istražuje frazeme na mrežnoj stranici <http://frazemi.ihjj.hr/>

13. aktivnost: **Pjesma nabiranja**

Učenik pišu šaljivu pjesmu nabiranja u kojoj niže frazeme u kojima iskazuje kako se osjeća. Učenici čitaju pjesmice i uspoređuju ih, izdvajaju iz frazeme.

Najbolja/najzasićenija pjesmica sa smisljeno povezanim frazemima može biti nagrađena i odličnom ocjenom.

Danas sam se rano digao i cijelo jutro...

13. aktivnost: **Izlazna kartica**

Učenik rješava izlaznu karticu koju šalje učitelju.

vrednovanje za učenje	vrednovanje kao učenje	vrednovanje naučenoga
Uputiti učenike u aktivnosti. Razmjena informacija o učenju i rezultatima učenja. Povratne informacije tijekom aktivnosti i po završetku svake aktivnosti.	Samoprocjena uspješnosti u 4., 5. 6. i 7. aktivnosti Usporedba uradaka s uradcima drugih učenika u 2., 3. i 10. aktivnosti. Vršnjačko vrednovanje u 9., 11. i 13. aktivnosti.	Vrednovanje 13. aktivnosti.

POVEZANOST S MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Učiti kako učiti ikt C.3.4. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno odgovorno upravlja prikupljenim informacijama. Uporaba informacijsko – komunikacijske tehnologije uku B.3.4. Učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate, procjenjuje ostvareni napredak te na temelju toga planira buduće učenje.	Osobni i socijalni razvoj osr B.3.2. Razvija komunikacijske kompetencije i uvažavajuće odnose s drugima. osr A.3.3. Razvija osobne potencijale. osr B.3.4. Suradnički uči i radi u timu.
--	---

BILJEŠKE

Ahilova peta

Označuje ranjivo mjesto ili slabu stranu čovjeka kojega se inače smatra solidnim i nepogrešivim. Nastao je prema grčkome mitu o neustrašivome borcu Ahileju, kojega je njegova majka Tetida, u želji da ga učini neranjivim, nakon rođenja umočila u rijeku Stiks. Rijeka Stiks granica je između zemaljskoga i podzemnoga svijeta te ima čudotvorne moći koje mogu čovjeku osigurati besmrtnost. Pritom ga je držala za petu, koja je ostala suha i tako postala jedino ranjivo mjesto na njegovu tijelu. Ahilejev neprijatelj Paris nastrijelio ga je otrovnom strijelom u petu.

1. prijevara, skrivena opasnost, dar u kojemu se skriva nepoznata opasnost
2. onaj tko se lukavu uvuče u neku zajednicu da bi je iznutra oslabio i uništio.

Trojanski konj

Nakon desetogodišnjeg ratovanja u Trojanskom ratu u kojem su živote izgubili najveći grčki i trojanski ratnici i junaci, Grci su se u konačnome osvajanju Troje poslužili lukavstvom. Homer u Odiseji govori kako su Grci napravili velikoga drvenoga konja, skrili u njega svoje ratnike i poklonili ga Trojancima. Trojanci su dovukli konja unutar gradskih zidina. Noću su se ratnici iskrili iz konja, otvorili gradska vrata svojim vojnicima i zapalili grad. Tako je pala Troja.

Ne vjeruj Danajcima ni kad darove nose

Frazem danajski dar znači podmukao dar koji donosi nesreću koji se daje s izdajničkom nakanom. Homer je Danajcima nazivao Grke pod Trojom, a danajski dar trojanski je konj.

1

POVIJESNI FRAZEMI

1. Pažljivo pročitaj tekst o podrijetlu frazema *Ahilova peta*, *Trojanski konj* i *Sizifov posao*.

2. Sažeto prepričaj i objasni značenje frazema.

Sizifov posao

Kada se za nešto kaže da je „Sizifov posao” misli se na neki težak i često besmislen posao. Prema grčkoj mitologiji, Sizif je bio osnivač i kralj Efira (Korinta). Slovi kao najlukaviji i najmudriji čovjek na svijetu koji je nekoliko puta nadmudrio i same bogove, a bio je i pohlepan i sklon prijevari te je ubijao putnike i goste.

Zeus ga je htio kazniti pa je naredio Hadu (bogu podzemnog svijeta) da ga okuje u paklu. Sizif se lukavo izvukao tako što je ondje pitao Tanatosa (boga smrti) da prvo on isproba lance da vidi kako rade, a kad se Tanatos naivno okovao, Sizif ga je tako ostavio te prijetio Hadu. Ipak, bogovi su ga za sve njegove prijevare kaznili. Morao je gurati veliku stijenu do vrha brijega, ali prije nego što bi stigao do vrha, kamen bi se otkotrljao te je iznova započinjao taj uzaludni posao. Stoga je poznata metafora „Sizifov posao” za uzaludan posao ili besmislene radnje.

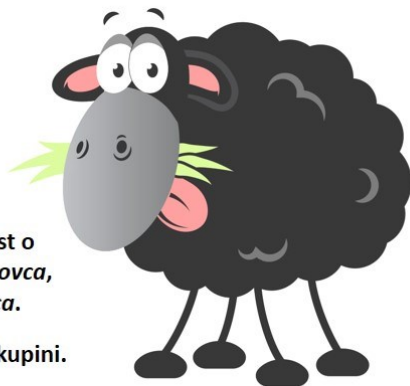
**Naš
hrvatski**

2 CRNA OVCA, BIJELA VRANA, RIJETKA PTICA

1. Pažljivo pročitajte tekst o podrijetlu frazema *crna ovca*, *bijela vrana* i *rijetka ptica*.

2. Sažeto prepričajte u skupini.

3. Nacrtajte frazeme.

Crna ovca u obitelji

Odnosi se na osobu koja se svojim ponašanjem razlikuje od svoje sredine, tj. koja je iznimka u lošem smislu.

Nastanak frazema zasniva se na prototipnoj slici bijele ovce i na genskoj pogrešci koja se povremeno očituje u rađanju crnih ovaca.

Bijela vrana

Označuje osobu koja je različita od drugih. To je osoba koja ima rijetke, neobične sposobnosti ili drukčiji način razmišljanja.

Frazem se zasniva na činjenici da su vrane crne.

Nastanak možemo smjestiti u antička vremena, a motiv bijele vrane nalazimo u grčkoj mitologiji i priči o Apolonu kojemu je vrana donijela vijest o nevjeri njegove ljubavnice Koronide. Isprva Apolon nije vjerovao vrani te da bi je kaznio zbog laži, cijelu je vrstu, koja je dotad bila bijela, obojio u crno. Kad se uvjerio u istinitost vranine dojave, dao je ubiti Koronidu, a vranama se iskupio tako što ih je učinio svetim pticama i vjesnicima smrti.

Rijetka ptica

Frazem latinskoga podrijetla, označuje neobičnu osobu, tj. osobu kakva se rijetko susreće.

**Naš
hrvatski**

1. Pažljivo pročitajte tekst o podrijetlu frazema.

2. Sažeto prepričaj frazem u skupini.

3. Nacrtaj frazeme:

- a) zabiti glavu u pijesak
- b) biti glavom u oblacima
- c) razbijati glavom o zid

Naš hrvatski

Zabiti glavu u pijesak

Opisuje čovjeka koji namjerno ignorira istinu, čovjek koji se ne želi suočiti s neugodnom stvarnošću ili koji zatvara oči pred činjenicama.

Nojevi se hrane sjemenkama i izdancima biljaka pri čemu katkad progutaju malo pijeska ili kamenčiće koji im pomažu pri usitnjavanju hrane u želucu. Kad nojevi uzimaju hranu, izvijaju vrat i spuštaju u pognutom položaju glave na tlo, može se pričiniti da je nojeva glava uistinu zakopana.

3 ŽIVOTINJE U FRAZEMIMA

Liti krokodilske suze

Frazem je utemeljen na legendi prema kojoj te krvoločne životinje ridaju kako bi namamile plijen ili plaču za svojim žrtvama dok ih proždiru. Prema istraživanju suze im pomažu u probavljanju hrane jer se u velikim količinama slijevaju u usta i grlo te omekšavaju svaki krokodilov zalogaj. Krokodilske suze razlikuju se od ljudskih jer nisu izraz tuge, žaljenja ili kajanja.

Zato krokodilske suze označavaju neiskreno pokazivanje osjećaja, a rone ih ili liju ljudi koji se pretvaraju da se suosjećaju s tuđom nesrećom koju zapravo potajno priželjkuju ili javno oplakuju žrtvu svojega nasilja.

Kod mlađih govornika krokodilske suze znače obilno plakanje ili obilan plač.

Medvjeda usluga

Kad tko u najboljoj namjeri svojim djelovanjem ili pruženom uslugom nanese komu neugodnost, štetu ili veliko zlo, kaže se da mu je učinio medvjedu uslugu.

Medvjed je krupna životinja, bijena tijela i kratkih udova. Čovjek ga doživljava kao nespretnu životinju.

U basni Pustinjač i medvjed usamljenom čovjeku najbolji prijatelj bio je medvjed. Jednoga ljetnoga dana umorni od šetnje čovjek i medvjed zastanu da se odmore u hladu. Pustinjač je zaspao, a medvjed je pazio na njega. Međutim, nisu imali mira jer je oko pustinjačkove glave počela oblijetati dosadna muha koju je medvjed pokušao šapama otjerati, ali nije uspio. U bijesu je zgrabio veliki kamen ikad je muha sletjela na pustinjačovo čelo, bacio je na nju kamen te je jednim udarcem ubio i muhu i čovjeka. Čineći čovjeku uslugu i s dobrom namjerom, nanio mu je zlo, a i sam je izgubio prijatelja u vlastitoj nepromišljenosti i nespretnosti.

4

BIBLIJSKI FRAZEMI

1. Poveži frazeme s njihovim značenjem.

ići od Poncija do Pilata

oprati ruke kao Poncije Pilat

stajati kao mila Gera

posipati se pepelom

stići na Amen

nevjerni Toma

anđeo čuvar

Judin poljubac

star kao Biblija

biti besposlen, beskoristan

biti jako star

osoba koja uvijek pomaže

osoba koja nikome ne vjeruje

izdajica

ne prihvaćati odgovornost

lutati, tražiti rješenje

doći na kraj, zakasniti

priznati pogrešku

2. Sažeto prepričaj značenje frazema *To će te koštati kao svetog Petra kajgana*.

Isus i sveti Petar prenoćili su kod nekog seljaka koji ih nije ponudio večerom pa su legli gladni. Zato se u neko doba sveti Petar probudio, ukrao nekoliko jaja i napravio kajganu. Kad se najeo, legao je spavati kraj Isusa. No, seljak je primijetio krađu i lopova pa ga je nekoliko puta opalio kolcem po leđima za kaznu. Zato je sveti Petar probudio Isusa i predložio mu da zamijene mjesta bojeći se što će mu seljak još učiniti. Isus je pristao. No, tada se seljak sjetio da je istukao samo jednoga, a da su jaja vjerojatno podijelili pa je opet ustao i udario drugog, tj. opet po svetom Petru.

**Naš
hrvatski**

FRAZEMI I PANTOMIMA

1. skupina: *noga*

Pantomimom PRIKAŽITE sljedeće frazeme:
gori mu tlo pod nogama (morat će bježati, postalo je za njega nesigurno)
jedva se držati na nogama (biti vrlo slab fizički, bolestan)
ustati na lijevu nogu (biti bez razloga mrzovoljan, loše volje).

2. skupina: *ruka*

Pantomimom PRIKAŽITE sljedeće frazeme:
dočekati raširenih rukū (dočekati vrlo srdačno, jako susretljivo primiti koga u službeni ili privatni posjet)
imati zelene ruke (biti uspješan u sadnji cvijeća)
tražiti ruku djevojke (prositi, željeti je oženiti)
imati zlatne ruke (biti uspješan)
biti vezanih ruku (nemati slobode odlučivanja).

4. skupina: *jezik*

Pantomimom PRIKAŽITE sljedeće frazeme:
isplaziti jezik (umoriti se)
nema dlake na jeziku (uvijek će reći ono što misli)
naći zajednički jezik s kim (sporazumjeti se)
Ugrizao sam se za jezik. (Pokajao sam se zbog izgovorenih riječi.)
Svrbi me jezik. (Želim progovoriti o nečemu.)

3. skupina: *srce*

Pantomimom PRIKAŽITE sljedeće frazeme:
pao mi je kamen sa srca (oslobodio sam se brige, laknulo mi je)
slomiti komu srce (učiniti nekoga nesretnim)
steže mi se srce (strah me je, hvata me zebnja)
sišlo mu srce u pete (jako se uplašiti).

**Naš
hrvatski**

5. skupina: *glava*

Pantomimom PRIKAŽITE sljedeće frazeme:
glava mu visi o koncu (u životnoj je opasnosti)
gurati glavu u pijesak (ne htjeti znati za opasnost),
ići glavom kroza zid (na silu što postići)
imati bube u glavi (imati lude misli i ideje)
popeti se komu na vrh glave (dojaditi, dosaditi)